

NÖVILÁG

HETILAP A MAGYAR HÖLGYEK SZÁMÁRA.

E lapok t. cz. előfizetőihez. Alólírott azon meggyőződésre jutván, miszerint a jelenlegi sajnos pangás idejében abbéli célját, a magyar női középrend számára egy olcsó divat-lapot alapítani, a mi csupán tömeges részvét mellett lehetséges, — az előfizetők számának egyre fogyatkozása mellett el nem érheti, — ennél fogva elhátározta, e lapot e hó végével megszüntetni, és a következő évnegyed t. cz. előfizetőit a hasonértékű „Vasárnapi Ujság”-gal kárpótolni, azon kijelentéssel, hogy a kik n. talán ez utóbbi lapot megrendelték volna, vagy egyéb okból azt elfogadni nem akarnák, eziránt a „Növilág”-ra tett előfizetési összegük iránt f. é. október 3-ig felszólalási nyílt levelekben rendelkezni méltóztassanak, mely rendelkezés teljesítését alólírott kiadó magára vállalja.

Pesten, september 5. 1864. Heckenast Gusztáv.

MELYIK A HÁROM KÖZÜL?

Beszélyke.

I.

Kedves honunknak aranykalászban dúsföldjén, kies rónatáján érdekes mezőváros terül el; melynek nevét okoknál fogva egy szerűen K. -val jelöljük.

Kellemes őszi alkony van. A távozó nap épen bucsucsókjait hinti a terepélyes fák sárguló lombjaira s gazdagon aranyozza be a mezőváros öt templomának égbe nyuló tornyait. A nyáj szabadon eresztve szanaszét rohan, a merre épen utja vezetí, igyekeztvén minél hamarább elérni a helyet, hol annak rendi szerint rá kész lakoma vár.

Minthogy történetünkre a város igen csekély vagy tán semmi befolyással sincs: anélkül, hogy bővebben körülnéztvén, vele megismerkednénk, keressük föl egyenesen eseményeink színhelyét.

Ez egy kiváló emeletes ház az a Szt. Háromság terén, tágas zöldre festett kapubejárással és magas, ivezett ablaksorokkal. Az udvaron csin és rend, tisztaságtól tündökölve gyönyörködteti a belépőt s az elválasztott házi kert nagyobb részében jeles, átalán kedvelt honi és külföldi virágok díszes serege — habár sok hervadozó szirmokkal — kellemesen lepi meg a szemlélőt.

Jobbra három márványlépcső felett a

magasba kanyargó falépcsők vezetnek bennünket, míg egy két szárnyú fehér ajtón át csinos, élénk virágbokrokkal tarkázott falazatú szobában találjuk magunkat.

Az utcára nyíló ablakok egyikénél a tulságig kaczerul öltözött nő ül; mintegy 45 éves, nem igen finom, sőt mondhatni durva vonásokkal, melyek sokkal éltesebbnek tüntetik fel őt: mint minő valóban.

Kezében könyvet tart, melyről tekintetét koronkint a másik ablaknál ülő s szinte olvasásba merült angyali alakon legelteti.

E kedves hölgy alig 17 éves; szemeiben a vidámság fényes lángja lobog; arczain az éden rózsái özönlik el pirjukat s ajkai, mint fésző rózsabimbók, csak úgy csattannak a pirosságtól: vegyük hozzá még a szabályos orrt; alabastrom nyakat, éjsötét dús hajzatot s a legkarcsubb, de legparányibb lábakon lengő termetet, s előttünk áll a legbájosabb földi angyal!

Ki ez angyalnak egyszer szemébe tekintett, el nem birta felejteni soha s ebből magyarázható imádóinak egész serege, mely hosszú uszályként rajongta körül. Szébbnél szébb, gazdagabbnál gazdagabb ifjak, a legnagyobb családokból is versenyezve iparkodtak a szép tündér kegyét megnyerni: de

hideg udvariasságnál egyebet nem nyerhettek.

A szép hölgy választott s pedig épen azt, kiről legkevesebbé se hitték volna. De ne előzzünk meg semmit!

* * *

— Hermina! kedves gyermekem! — szólítá meg hosszú szünet után az anya leányát — én meg nem foghatom, hol marad oly soká atyád!

— Kedves mama! én a gőzhajótársulat ügynökével látam távozni; bizonyosan megérkeztek az újabb czikkek s ő a szállítmányt veszi át. Aztán édes mama! még nincs későn, hisz csak három negyed nyolczra!

— De tudod édesem, hogy ő hét óránál tovább nem szokott elmaradni, s ha talán dolgai késztetnék őt valahol tovább időzni, tudatja velünk.

— Most talán az uton tartoztatták le ismerősei vagy más dolga akadt!

— Már mindegy kedves lányom! akármi az oka késedelmezésének — de furcsa érzés keletkezik keblemben, szívem szorul, valami kellemetlenségtől vagy épen bajtól tartok.

— Jön már atyám -- kiált fel örömmel a kedves hölgy — nézd mama, hogy siet, tudja, hogy mily óhajtva várjuk.

Alig végzé be Hermina szavait, az ablakon kifelé integetve kezeckéjével, midőn már az ajtó nyílt s azon át Hillyei Kálmán, K—nak legtehetősebb nagykereskedője lépett vagy inkább rohant be. Erőtéljes alak barna férfiasan szép vonásokkal, de melyeket most a harag torzított el. Kalapját a pamlagra veté s azután párszor le s föl futott a szobában haját borzogatva.

— Mi bajod kedves Kálmánom! az Istenért! mi történt? kérde a nő aggálytól fuldokló hangon.

— Az! — felelt a férj hevesen, hogy az a gaz Várday többé e küszöböt át nem fogja lepni! . . s rövid szünet után még hozzá tette, inkább magához beszélve. Aztán még az a sehonnai koldus meri szeméit az én lányomra vetni! . . .

— És te... fordul a bájos, most remegő hölgyhöz, te együgyü liba! nem tudtad ki lökni az ajtón a koldust! . . .

— Kedves atyám — esdeklelt Hermina...

— Egy szót se, vága közbe az atya, mérgesen toppantva lábával, s az esdeklő leányt ellökve magától, takarodjál! el szemem elől!

— Ugyan az ég szerelmeért Kálmán! mérsékelj magad, könyörgött az anya, ne légy oly hirtelen, heves. — — — Gondold meg. . . .

— Hallgass, azt a semmirevaló leányt elvezesd, menjen aludni!

A mama látván férje engesztelhetlenségét s ismervén természetét, mely őt szélsőségekre ragadni képes, elvezette Hermit; mialatt a papa kifujta magát s a visszatérő mamával estelihez ülven, sokkal higgadttabban értekezett leánya jövőjéről.

— Már én édesen elhatároztam, mond az atya, hogy leányunkat férjhez adom. Így legalább nem kell aggódnom, hogy becsületben megöszült fejemre szégyent hoz.

— Abban kedves! én is megegyezem; de ki veszi el?

— Oh arról ne aggódjál, a kérőkben válogathatsz, mint a vadkörteben; különben, én már gondoskodtam vöről s pedig nem megvetendő

— Édes férjescském! szabad tudnom kire esett bölcs választása?

— Már édesem! én Weisze pesti bankár fiát, Gusztit választám, sőt reménynyel is biztattam.

— Abból pedig kedves férjem uram! semmi sem lesz!

— Hogy, hogy? — —

— Csak úgy lelke! hogy én a lányomat piszkos uzsorásnak nem adom. Egyetlen leány gyermek, van neki mit aprítani a tejbe s ha férje nem lenne is dús gazdag, fényesen megélhetnének. Én kereken ki mondok, hogy lányom csak oly férfinak nyujtandja kezét, ki magas, ősi családból származott.

— És ki volna az, kis feleség! ha szabad kérdenem?

— Báró keserüteleki Szathmáry Aladár szolgálatajára!

— Oh nyomorult báró, fenheted a fogadat, de biz abból nem eszel, hogy az én lányom a tied legyen! Vagyonom nem ebül-

gyült szerdék, hogy pár hó alatt elpazaroljad!

— Már pedig ha Aladár nem lesz, ugy Guszti semmi esetre sem lesz! Punctum!

II.

Ne fűzzük tovább a társalgást; hisz a szülők czéljairól elég tiszta fogalommal bírnunk. Bővebb világosság tekintetéből azonban jegyezzük még meg a következőket:

Hillyei Kálmán ur a maga idejében a legszebb ifjak egyike volt s mi több gazdag nagy kereskedő fia. Egész életében, a porban csuszó csecsemőtől kezdve a 48 éves férfiug mindig pénzzel és üzletével levén elfoglalva, a pénzvágy második természetévé lön. Ebből magyarázható aztán ki az is, miért akarta leányát, ki vagyionban mint bájokban a legdusabbak egyike volt, épen a bankár fiának adni.

Szegény pénzkinzott (terhelt) ember! képes volnál leányod üdvét, jövő boldogságát néhány láda érczért odaadni?!

Neje egy sereg ösökkkel bíró régi családnak utolsó sarja volt! Elődei a vagyont elpazarolván nem hagytak neki egyebet a puszta névnél s épen annyit, mennyiből, ha hajadon marad, munkája segélyével megélhetett volna.

Laura csinos nő volt fiatal korában; de a természet igen fukaron ruházta fel bájakkal: mihez járultak még a gög és dölyf, melyek őt valami visszataszítóvá tevék.

Magában értetik, hogy Laura azt nem vette észre a tükörben; sőt igyekezett elhittetni magával, hogy egyike a legbájosabbaknak. Azért is három kérőjét utasította vissza: mert azok egyike egyszerű falusi jegyző, másika város-elemi tanító, harmadika egy gazdag gyáros fia volt, egyik sem dicsekvék ösökkkel s nagy névvel; pedig ő ilyenre várt.

E várakozásban eljött a 28-ig farsang s nehogy tovább is kelljen viselnie a megunt párta terhét, bár legnagyobb szívfájdalmára, odadta kezét a szép Hillyei Kálmán kereskedő urnak, ki szinte nem birt ösökkkel.

Igy meghiusult tervét most bájos leányában akarta valósítani, s minden erőből igyekezett annak férjet, magának vőt, nagy családból szerezni.

Volt is a mamának két kegyencze az

udvarlók közt, nagy családból, kiknek egyikét, a gazdagabbat t. i. már megneveztetni hallottuk.

Csak az a baj, hogy az ily ügyekbe még az is bele szokott szólni, kit legjobban érdekel, kinek e lépés jövőjét állapítja meg.

A gondosan nevelt és szüleinek hibáitól egészen ment bájos hölgy átlátta azt, hogy csak avval lehet boldog, ki őt szereti s kit ő is viszont szeret.

De hogy mégis szóljunk valamit tervéről, ha ilyenre csak gondolt is, az ő vágyai nem terjedtek sem kincses ládákra, sem szakállas ösökre, hanem csak azt ohajtá, hogy férje, ha nem a legszebb is, de csinos külsejű, szeplőtlen nevű és valódi hazafi legyen, ki honát még ő nála is jobban szeresse.

S e tulajdonokat a legnagyobb mértékben feltalálta Várdai Bélában. A nagyratörő lelkű szép ifju felső Magyarországból szakadt a tájra s először egy kanonok, annak halála után pedig a helybeli plébános által neveltetvén, mint tiszteletbeli megyei esküdt s jeles festész, pár hónap előtt érkezett haza.

A szépreményű Bélát, Hermina még Pesten megismerte a jogászbálban s azóta viszonyuk a többszöri látogatások és szünnapok alatt érösbülvén, Béla felszóllította a plébános urat, hogy Hermint számára kérje meg.

Azon nap, melyen történetünk kezdetét veszi, Hillyei ur épen az utcán találkozott a plébános urral s megtudván mi okon szerencsétlenné lelki pásztorának látogatásával, haragra lobbant, s elég durván nyilvánítá ki, hogy abból semmi sem lesz.

A mi azután következett, szemtanui valánk; még azt jegyezzük meg, hogy Hermina még azon este egy levelet irt s elküldte kedvelt szobaleánya által *Várdai Bélának*.

III.

Hillyei urnál nagyszerű estély készül!

A kérők jelennek meg sóvár kebellet s majd pár óra múlva egyikök a boldogságtól s talán ennek következtében a pezsgő palackoktól, tántorogva, rózsaszínű kedvvel, a többi kettő kikoszarozva, leverten fognak távozni.

Mert megjegyzendő, hogy három van

biztatva, a már két nevezett kegyencz és egy harmadik, kiben mind a papa, mind a mama vágyai összetalálkoznak s kinek nevét el nem mulasztjuk megjegyezni. Tekintetes várberki Berkey Máté, X-i főszolgabíró.

A mama és papa, a három völegény-candidatus s több rendbeli férfi s nő vendégek már elfoglalták helyöket az asztal körül; Hermina még toilette-jével van elfoglalva a másik szobában.

Mit sem tesz! Az ünnepély kezdődik, s a mama kivánságára ősi szokás szerint a papa kijelenti a vendégeknek, hogy mi végből hivattak. A candidatusok is egyenkint előadják ohajtásaikat, mire egész tisztelettel azon választ kapják a papától, hogy ő igen megtiszteltetve érzi magát becses személyöktől: de a választási jogot leányának engedi át.

A mama szintén így nyilatkozván, leányáért siet: de az ajtót zárva találja. Kiabál neki; névről szöllitgatja, hívja, az ajtón dörmöböl. . . . egy hang se. . . semmi nesz.

Nem boldogulván, sápadt arcczal fut férjéhez s hívja őt: az a makaesságon felbőszülve, dühösen rug az ajtónak, mely sarkaiból kiemelkedve remitő recsegéssel zuhan a padolatra, összetörvén a különféle disz-edényekkel terhelt ébenfa asztalt. . . de Hermina sehol sincs. . . .

Nem kísértjük leírni a rémletes zavart, mely most az egész épületet felforgatta. A vendégek szétoszlottak, az atya s a cselédség a hölgy keresése után látnak, s a házban egyedül a haját tépdelő anya marad jajveszékelve zokogás és jajkiáltásokkal töltvén be a puszta épületet. . . .

A rémletes félbenszakasztott estély óta két év repült keresztül a mindenség szárnyain, s sülyedt alá a feneketlen tengerbe, melyből többé vissza nem varázsolható. Azóta sok történt történetünk személyzetével, mit el nem hallgathatunk.

Az emeletes ház még áll, de a virágos kertet konyhakerti zöldségek borítják, a küső csin hiányzik, mindenben bizonyos neme a metsző buskomolyságnak borong.

Épenmost lép be a nagy kapun egy ősz, görnyedt alak, alig ismerünk rá benne a pár év előtt tisztelt dus gazdag nagy keres

kedőre. Arcza redökkel borított, szemei beestek, ruhája egyszerű.

Hjah! sok csapás érte őt rövid idő alatt!

Leánya, kiben élének gyönyörüsége volt, gyalázatot borított fejére, megszökött egy sehonnai koldussal. . . Mig annak keresésében fáradozott, ügyvivője meglopta s az így pangott kereskedelmi üzlet bukást szült. Hozzá járult még másik gyermekének, egyetlen fiának szerencsétlen halála, s az agg Hillyei megunta az életet.

Az élet, melytől két év előtt megválni nem birt volna, most fájó teherként nehezült keblére; annyira szeretett volna meghalni! . . .

Naponkint reggel és estefelé eljárt sétálni a „Pávaligetbe“ s az ujságokat szorgalmasan körülnézte; leánya s Várday felől mit se hallott, s a kutatások, mikre megmentett vagyonának nagy részét áldozta, semmi jó eredményt se mutattak.

Most rendes sétájából tér haza, s egyszerű de izletes reggelihez ül; melyet neje társaságában költ el.

Hillyeiné sokkal öregebb kinézésű, mint férje, habár annál két évvel fiatalabb. A nélkül is durva vonásu s a redök egészen torzalakká változtaták; szemeiben a fény megtört, arczáról a gög kifejezése eltűnt s maga meghajlott, sánta alak.

Szemei vérvörösek. Oh sokat sirt e nő s talán az őszinte bánat könyeit hullatta, mert gögje mellett, valamint férje is, leányát rendkívül szerette. A kedves gyermek bizonytalan sorsával önmagát vádolja s méltán, mert ha magas röptü vágyai nincsenek, leánya hasonló végletre nem jut.

Mind a ketten megbocsátanak leányuknak a szégyentettet s nem gondolnának vele, bár ki a férje; csak hogy még egyszer keblökre ölelhetnék.

— János levelet hozott neked, mond a nő belépő férjéhez, de az irást nem ismerem. Nézd csak!

— Én se ismerem, de hisz majd megtudom, ha feltöröm, hogy ki írta.

Hillyei ur a levelet feltörte s abból két százas bankjegy hullott lábaihoz a következő sorok kíséretében:

„T. Hillyei Kálmán urat s kedves nejét kérjük sziveskedjenek bennünket Kassán május 6-án meglátogatni. A mellékelt pénzt

fogadják az utazási költség fedezésére. Az okot bővebben ott.

Tisztelettel

báró Várlaky Béla, s neje.“

Hillyei meg nem fogható, ki az a báró Várlaky és miért hivatja ily hosszú utra, de a megfejthetlen rejtélyen nem soká törték fejöket, hanem elhatározták, hogy házukat rendbeszedvén, illetőleg egy rokonukat a felügyelésre felkérvén, az ismeretlen ur kívánatára utnak indulnak.

Előzzük meg őket!

IV.

Kassán vagyunk, a terjedelmes és nagy-hirü felvidéki sz. k. városban, és pedig a Várlaki épület előtt. Terjedelmes kétemeletű ház ez, régi izlés szerint épülve, mely a a Zsigmond király korára mutat.

A lak igen élénk, minthogy a bárónő nevenapját készülnek a legfényesebb estély-lyel megünnepelni. Diszegyenruhába öltözött inasok futkároznak a teritékkel s a vendégek nagy számmal gyülekeznek az elfogadó-terembe, hol már élénk társalgás foly. A környék ifjai vetélkednek a bókadásban, melyekkel az elragadón szép bárónőt elhalmozzák; a hölgyvendégek pedig szívük őszinte kívánalmaival járulnak eléje.

A bárónő nyájasan társalog vendégeivel; mindegyiknek tud valami szépet mondani; úgy tündököl úgy ragyog örömtől, disztől mint valami cherub. . . .

Az élénk zajongáson keresztül egyszerre hangzik a báró ércszava;

— Uraim! hölgyeim! ha úgy tetszik, tessék az ebédlőbe vonulni.

Miután mindnyájan az ebédlőben voltak, s a terített asztalnál helyet foglaltak; csupán a három első szék maradt üresen, a báró újra megszólalt.

— Uraim! és hölgyeim! kedves vendégek! a következő jelenet megértésére pár szót kell szólnom önökhöz! Még mint nőtelen tiszteletbeli megyei esküdt szeretett nőm kezét megkérvén, a szülei által visszautasítottam, mi okból kénytelen valék kedves Herminámat megszöktetni. Az így fejemre idézett jogos harag elől mindedig rejtezkednem kellett, de egykori jótevőm s nevelő atyám a plebános ur által megtudván, hogy készek megbocsátani, őket ide hozat-

tam s számukra egy kis meglepetést készítenk.

Evvel intett egyik inasnak s míg a vendégek nesztelen feszült figyelemmel tarták szemeiket az ajtón, belépett azon Hillyei uram és neje, mindketten örömtől sugárzó arczczal a plébános ur kíséretében, ki utitársuk is volt.

A mi most szemeink elé tárul, azt gyenge tollunk képtelen leírni. A bárónő térdre hull szülei előtt s könyezve rebeg bocsánatért, azok meg felemelvén őt, mindketten keblökre szoritják, mialatt szemeikből patkzik a könny.

A báró hasonlókép először ipát s napát, azután a plebános urat vonja keblére, mindegyiknek kezét csókolva.

Azután hozzák a bárónő kis gyermekét a 13 hónapos Kálmánt s ismét megered a könny, csattog a csók s még forróbb az ölelkezés.

A vendégek kevese tarthatja vissza könyeit; míg végre az első érzelemroham lecsendesül s következnek a bemutatások.

Az asztalfölött elbeszélték a báróék történetüket. Mi azt röviden összefoglalva, így beszéltetjük a bárót.

— Azon éjjel, melyen K—ról eltávoztunk, egy közel tanyán háltunk meg s pár napi ut után Pesten egy barátomhoz szálltunk, kinek tanúsága mellett megtartók esküvönket. Az én atyám báró volt s nem családi nevemet használtam előbb. Szülőink korán elhalván engem s nénémet hagytak árván. Néném azután egy katonatiszthez, bizonyos Weber őrnagyhoz ment nőül, kit ezrede Salzburgba szállított s így én magam maradtam, mint négy éves gyermek. A nő, kire ápolásom bizva volt K—n lakó rokonait akarván meglátogatni, utra kelt velem, de utközben rabloktól megtámadtván, megöletett. Épen akkor járt arra Szabó kanonok ur s engem kocsjába vett föl, ápolónőmet pedig ott közel eső faluban eltemette. Midőn Pesten valánk, jött barátomhoz egy ismerőse s avval néném, ki előtt vonásaim ismereteseznek tetszettek, s kinek elmondván történetemet s megmutatván a nyakamon lévő érmet, megölettem mint öcscsét. Az ő segélyével azután visszakaptam nevemet, állásomat, vagyonomat; de őt, a szerezett nővért két hó mulva elvesztém.

Most már visszaléphetünk, ugy is jó darabig untattuk az olvasót. Hagyjuk őket mulatni, s élni boldogul; de még feleljünk a kérdésre, mely beszélykénk címét képezi.

Melyik a három közül?

A három candidatus - völegénységből

egyik se, mert Herminát Béla kapta; de a tervek miudhárma sikerült: az atyáé, mert gazdag, az anyáé, mert nagy családból, ösökkal bíró vót kapott; s Hermináé is, mert férjeszép, szenttelen nevü, nemeskeblü valódi honfi, ki hazáját legalább is ugy szereti, mint őt!

RÓZSA.

A RÉGI SZERETŐ.*)

Varrogatsz, varrogatsz, sűrűn megy az öltés —
Melletted mulatnom édes időtöltés;
Fehér kezecskédben egyre fogy a vászon:
De nem a hulló köny halovány orczádon.

Küszködöl lelkeddel — az okát nem kérdem!
Lankadó lelkedet sajnálom, ugy féltem.
Sohajtásaidnak a fele imádság,
Titkos bánatodat zokogva kiáltják.

Rám nézhetsz, oh ne félj — én el nem itéllek,
Szemben szánalom, de nem az ítélet;
Ha volnék erősebb a földi emhernél —
Megölném multadat; csak angyal lehetnél.

Még egyszer lehetnél olyan tiszta angyal:
Ártatlan kebelled, gyermeteg ajakkal;
Még egyszer nézhetnél oly bátran az égre.
Az egész világnak akár a szemébe.

Ne kéne rettegned szellő fuvásátul
Levél zörgésétől, hogy egykor elárul
Az éjtől, a naptól, a mely látta, tudja —
Szivedtől, mely mindig azt dobogja, sugja —

Ne kéne kerülnöd szegény jó apádat,
Kit bűnös szavaid ugy elámitának.
Oh, ha megvallhatnád hibádat előtte;
Patakozó könyek közt térden könyörögve!

Átkozott az anya, a ki maga kisért,
Ki egy szép életet nem sajnált, nem kimélt,
Szived tisztaságát, a ki bemocskolta,
Ki nem félt bevinni az undok pokolba.

A ki... Oh istenem, ha még meg nem verted
Bontsd ki ostorodat, kegyetlenül verd meg;
Ne maradjon egy iz förtelmes testében,
Melyet a te gyilkos fegyvered ne érjen!

Nyomorult leány te! fuss, fuss ha még lehet,
Mig rád nem szakadnak a haragos egek — —
Ne menj! borulj ide, egykori angyalom,
Hadd sirjam ki lelkem, hadd zokogjam agyon! —

TOLNAI LAJOS.

F I R D Ű Z I.

Abul-Kászim-Mansur, a mi idő szám-
lálásunk 940-dik évében vagy a körül szület-
tett, vagy Jusban, Khorasan tartományban,
vagy egy Shadab nevű kis falucskában Jus-
hoz közel. Ifjuságáról alig maradt fenn egyéb

*) Mutatványul e jeles ifju költőnk versgyűjteményé-
ből, mely sajtó alatt van, s legközelebb megjelen. Ajánljuk
azt figyelembe. Tolnai a legifjabb költői nemzedék egyik
legkiválóbb alakja. Lyrájának elismerése csaknem általá-
nos. A jelen költemény nem annyira tárgyánál fogva —
kivált hölgyeinknek nem — mint a kidolgozás erejénél
fogva mesteri, mint e nagy versmester minden költeménye.
Szerk.

adat annál, hogy gondos nevelésben kelle-
részesülni, azon időhöz képest, mert nemcsak
az arab, hanem a már ekkor kihalt s csupán
irodalmilag az ösköltészet hagyományaiban
élő *phelwi* nyelvet is megtanulta. Azért-e
mert e hagyományok iránt érdeklődött s
azokat ismerni, érteni, tán újratemeteni
akarta? — vagy megfordítva e nyelvisme-
rete vezette-e az ösök történelmének s köl-
tészetének gazdag forrásához? nehéz volna
elhatározni, — de henyé kérdés is. Annyi
bizonyos, hogy midőn 28 éves korában meg-

nősült, inkább mezei életet folytatott még, mely egyébiránt a szemlélődésre eléggé alkalmas vala, mintsem költői mukásságot s ez időben életének főczélja és minden dicsvágya egy csatorna-építés vala, melyet őseiről maradt csekély birtoka mellett (mert Dhikán-, az az földbirtokos nemből származott) a Chorasán tartományi vizek levezetésére megújítani, — mivel a régi már romladozott vala, — s cél- és nagyszerűbbé tenni óhajtott volna. Ez anyagiás érdekű terv késoőbb is sokat nyugtalanította még — s végre is nagy műve tiszteletdíjából lön, halála után, tudtán kívül végrehajtva.

Hihető azonban, hogy nemzete ősmondáinak összeszedésével, gondolatban legalább már ekkor foglalkozott; mert épen harmincz éves volt, midőn költő elődje, Dakiki meghalván, elvenebb vágy támadt benne, az epész perzsa király-mondakört költőileg földolgozni; — s harminczöt éves, midőn a nagy munkához valóban hozzá is kezdett.

Mily alakban élt már ekkor s ezelőtt is ez óriási mondakör, részint pehlvi nyelven írott hagyományokban, részint — s főleg — a nemzeti emlékezetben, azt Firdúzi után, ki az egészt rendezve s újra teremtve adja előnkbe, s kinek műve az irodalomból s a néptudalomból egyszerre kiszorítá minden elődeit, oly végetlen hatást gyakorolt a kedélyekre s az összes nemzeti szellemre: — ma már meg nem mondhatjuk. De hogy Firdúzi előtt sem volt az valami alaktalan tömeg, hanem a leggazdagabb s nagyjában legalább rendezett nemzeti hagyomány, mint bizonyost állithatjuk. Oly mű, mint Firdúziéi egyes költő agyában nem teremhet; rendezése s költői ruhába öltöztetése, ha anyagához legkevesebet sem kell vala is tenni, magában a legóriásibb feladatok egyike, melyeket valaha *egy* ember végzett. S különben is, tudjuk, a valódi épész, a hagyományos nemzeti épész, egész népnek több nemzedékeken, — tán évszázadokon át készülő munkája. A valódi épősi hagyományok első szála mindig a nemzetalakulás azon ködös előkorában keresendő, melyről a későbbi nemzedék, mint istenek közvetlen alkotásáról szeret képzelődni; s az épőszok első cselekvő személyei azon istenek, kik a nemzeti őskor hőseit nemzették vagy birodalommal s nép-

pel megajándékozták. E regei homályba elvesző őskortól kezdve, az összes nemzeti szellem folytonos működése által készül az épész anyaga; Arany János szép és találó hasonlata szerint, mint a földalakulás vizözöni korszakai után a folyamok által lassan hengerített s mind gömbölyűbbé alakuló kövek, melyekből a szabálytalanul kiálló szögleteket lekoptatja, s az üregeket odaillő új rakodmányokkal tölti be az idő-, és nemzeti szellem hatalmas folyama. A perzsa ősmonda, minden ismeretek közt legnagyobb mérvű, részletekben leggazdagabb s benső összefüggésben is kitünő levén, nagyobb valószínűséggel tehetjük föl nála ugyanezen természetes alakulást, mint bármely másnál. Úgy kell lenni, azon különböző és csaknem számbavehetetlen tényezők, melyek az ősmondák gazdag képződésére s szerencsés megőrzésére befolyhatnak, legnagyobb mértékben voltak meg a perzsa ősmonda körül, minden mások felett. Mert semmi nemzet ily messze fölnyúló, oly biztos nemzeti tudalomra támaszkodó, oly roppant időkört magában foglaló s oly félbeszakadás nélküli folytonosságú hősmondát föl nem bir mutatni, mint ez. A görög hősmonda, — és pedig annak nem csak a homéri épőszszá földolgozott részeit, hanem az egész félisteni s hősi mondavilágot, föl Theseusig, Kadmusig vagy Heraklesig, tekintve is, szegény s összefüggetlen, a perzsa hősmonda egy körré kerülő világához képest. A germán hősmondát, a Nibelungéneket s annak előző tagjait, tanulmányunk előbbi részéből ismerjük, de az, ha alkotásai szigorú tökélyére nézve minden más fölött áll, gazdagságra s nagymérvűségre nézve nem is versenyezhet a perzsával. Az északi ősmonda áll, e tekintetben, hozzá legközelebbi rangban; de hogy az is jóval mögötte, csak futó elemzés s összehasonlítás is kimutatná; mire azonban itt sem hely sem alkalom.

Ilyetén levén a perzsa király- s hősmondakör, azt Firdúzi előtt sokkal, bizonyos tekintetben készen levőnek kell föltennünk. Nemcsak hogy annak minden főbb tagjai a mesélők száján s az egész nép tudalmában éltek; nemcsak hogy a pehlvi nyelven írott emlékekben közülök sok — s kétségkívül a legfontosabbak vagy legterjedelmesebbek föntartattak és századokig őriztettek, sőt a

perzsák vallásos könyveibe is részben fölvé-
tetvén hitregei méltóságra emeltettek, —
hanem mindezen túl, egyes alakító költők-
nek tárgyúl szolgáltak, kik Firdúzi előtt
már, az előttök levő anyagból kisebb nagyobb
teremtő erővel, szerencsével s kitartással,
époszi alkotásokat kísérlettek meg. Sőt csak-
nem bizonyoskép állíthatjuk, hogy azon
dicsvágyteljes eszme, mely Firdúzi nagy lel-
két megmozdítá s melyet ő harminczhat évi
szakadatlan munkával végre is hajtott, t. i.
nem egyes — bármily kiváló részeket, ha-
nem az egész ősmondát egy művé kidol-
gozni s költőileg megalkotni, — már ő
előtte is foglalkoztatott vagy egyes költöket
vagy egész költői-iskolákat s köröket. Az,
kit főlebb mint Firdúzi közvetlen költő előd-
jét említünk, Dakiki, hozzá is fogott a ren-
geteg munkához. De alig volt ezer verspárja
készen, midőn belehalt. Nagylelkű perzsa
shákok, kiknek őseik s elődeik dicsősége
szívén feküdt, udvari költőik által énekekbe
iratták előbb csak a mondakör egyes tag-
jait; utóbb, különösen I. Mahmud, ki Gasná-
kan székelt, s a mahomedán uralkodók közt
első vett szultán nevet föl, komolyan foglal-
kozott az egész *királykönyv* költői összeal-
bottatása tervével. Mint a tudósok, különö-
sen a költők nagylelkű pártolója, mindazok-
kal érezteté kegyelmét, kiket az ősök em-
léke s a hagyományok költői lehelete hősé-
nekre lelkesített; költők egész körét vonta
udvarába; trónja körül minden este részt-
vett költői összejöveteleikben s versenydal-
lásaik közt majd hallgató majd bíró volt,
sőt királyi nevét is kész volt közülök egy-
gyel, kit *költő-királynak* nevezett megosz-
tani. Ez idő szerint Anszari volt az. Őt szó-
litotta fel a szultán, hogy az ősi hagyomá-
nyokat, miket azon kívül is nagy gondnal s
áldozatkészséggel gyűjtetett, költőileg öltöz-
tesse föl; de a költő-király kételkedett hoz-
záfogni az erejét haladó munkához. A szul-
tán még sem monda le tervéről. Egy homá-
lyos eredetű merv-i lakos, ki magát Neriman,
Sam, és Sal-tól, a Rustem őseitől, a perzsa
hősmonda e legkiválóbb alakjaitól állítá
leszármazottnak, ezekről s Rustemről min-
den, családjában fenmaradt mondát följegy-
zett a szultán számára. A sassanidák egy
utóda, Ader Bersin, ki egész életét a hagyomá-
nyos mondák összegyűjtésében töltötte,

szintén az udvar körébe vonatott; a szultán
azon kívül az arab Ibn Mokaffa művét is le-
másoltatta s udvarába hozatta, ki mindad-
dig a legnagyobb s leggazdagabb gyűjte-
ményt szerkeszté a perzsa mondákból. Ennyi
előmunkálat birtokában ismét csak kedven-
czét Anzarit nógatta a szultán a nagy mun-
kára; ki ura parancsa elől másképp már nem
térhetve ki, maga helyett mást, ki a mun-
kára több idővel rendelkezessék, ajánlott.
E más — Abul Kászim Mansur volt, a mi
költőnk; ki, mint az őt személyesen is ös-
merő s tehetségét méltányolni képes Anszari
kétségkívül értesülve volt, — ekkor már
dolgozott is élete munkáján. Az udvarhoz
hivatott, hova ő, előbb már próbált vala
bemenetelt szerezni magának, de az udvari
költők irigysége miatt mindeddig be nem
juthatott. Most versenyre adá Mahmud a
kezdendő munkát olyképp, hogy a versenyezni
kívánó költők mindenike, saját választása
szerint, a mondakör bármely tagját dolgoz-
ván ki, azt elébe terjeszthesse. A versenyzés
megtörtént; Anszari, bölcsen kivonta belőle,
pártoltjáért, magát. Annál dühösben ver-
senyeztek a többiek — de a szultán kedé-
lyére úgy látszik egy sem tett kedvező ha-
tást; csak Abul Kászim, ki a *Rustem és Isfen-
diar*-ról szóló epizóddal lépett föl, ragadta
el urát annyira, hogy az őt mindjárt a Fir-
dúzi névvel ruházta fel, udvara mellett csön-
des háborítlan kerti lakhelyt rendelt számára
s minden előmunkálatokat rendelkezése alá
adván az egész Shah-Name költői kidolgozá-
sát reábizta, — rendelvén, hogy minden
ezer verspárért, mihelyt az készen elébe ter-
jesztetik, azonnal ezer arany thomán fizet-
tessék ki a költőnek. A költő azonban, kinél
már ekkor a nagy mű tetemes része készen
is volt, bár a mondakör egyes tagjait éne-
kenként fel-felolvasta a szultánnak, a díjt
nem vette föl érettök, ohajtván hogy az
egész a munka bevégeztével egy öszvegben
fizettessék ki neki, hogy árán, — egy költői
munkában töltött élet árán! — ösbirtokocs-
kája mellett, a szülőföldről javára inkább mint
magáéra szolgáló vízvezetéket létesíthesse.

Ötvenkilenc éves volt már Firdúzi, mi-
dőn Gasninba, a szultán udvarába költözött,
mint a Shah-Namének most már hivatalos
költője. Huszonnégyszáz éve dolgozott már, sa-
ját lelke ösztönéből, a nagy művön ezelőtt.

Ettől fogva még tizenkét évig, éjjele pap-pala ez óriási vállalaté volt. Az addig szegény, segélytelen költő, az udvarnál is szegény, csaknem segélytelen maradt. Díját végül, egy összegben útalványozván önmagának, csak az élet szükségével láttatott el, magányos semmi zaj által nem háborított munkája közben; de midőn a szultán kincstárnoka, Maimendi Stassan vezir, Firdúzi lelkesült védnöke, kegyvesztett lön, irigyei áskálódása ismét sok kedvetlen órát szerze az aggulva kétszeres szorgalommal tárgyának teljes odadottsággal dolgozó költőnek, úgy hogy néha a mindennapi életszükségeiben is hiányt szenvedett. A szultán, ki maga is öregbülve gyöngült, tudta is nem is annak állapotát, ki az ő s királyi elődei örökéltü dicsőségén dolgozott; a hízelgő irigyek igen föl tudták Firdúzi ellen használni azon körülményt, hogy ő a shiriták felekezetéhez tartozott, mely Mahmud előtt nagy gyűlöletben állta. A sok apró kellemetlenséghez egy nagy csapás is járult, midőn egyetlen, már 37 éves fiát, a már rég özvegy apa gondjai egyetlen földi tárgyát elveszté, kit egy szép s maig fenmaradt elégiában sirattott meg.

De műve bevégzésétől őt semmi el nem vonhatta. S tizenkét év múlva az udvarhoz jövele után bevégzé a perzsa „királyok könyvét“ — e nagyszerű művet, mely páratlan belső jelességén kívül roppant terjedelme által is a költői világ méltó csodája. *) Múltán igényelhetette most nagy művének megígért anyagi jutalmát: a 60 ezer arany thománt is. De az ellene annyiszor áskálódott irigység most minden erejét összeszedte a gyöngé szultánnál, megrövidítésére. Elhitték az uralkodóval (vagy úgy is volt s csak Firdúzi magyarázta volt másképp) hogy egyszerűen *thomán* volt a verspárért ráérve; s a szultán 60 ezer *ezüst thománt* küldte a költőnek. Ez épen fürdőben ült, midőn — a szerinte csúfosan fősvény jutalom megérkezett. Két rabszolga görnyedt a pénzes zsákok terhe alatt. Firdúzi, mérgében három részre

*) Mint már említők, több mint 120 ezer sorra terjed, hatvanezer rimmel (verspárokban). Összehasonlítás kedvéért megemlítjük hogy Vörösmarty minden epikai költeményei összesen mintegy 15 ezer sort tesznek; Arany Toldija, Daliás Idői (3 ének), Toldi estéje, Muránya, Buda halála, Nagy idai cigányai együttvéve mintegy 20 ezer sorra mehetnek.

osztá a tömeg ezüstöt; a két szolgának egy-egy részt adott belőle, borralalónak; a harmadikért egy pohár sört ivott a fürdősnél. Szultánján, kinek s őseinek dicsőítésére áldozta életét, harminczöt éves korától hetvenegyig, egy irtózatosszátirával boszulta meg magát. „Életem megérdemelt jutalmát megadni, — így végzé azt, — kincstárába nyúlt s egy pohár fukaa-val (sör) fizetett ki!“ De volt esze, hogy mikorra e szatira, mit egy meghittjénél tett le, a szultán kezébe kerül, ő már túllegyen birodalma határain.

Firdúzi soká élt még e történet után, sőt később, midőn a fölingerelt szultán dühe csillapult s minden feledségbe ment, szülőföldére is visszatérhetett s elvonultan és szegényen élt Tusban, leánya s egy agg nővére társaságában ősi vagyionkája romjaiból. — Mahmud egy napon unatkozék; agg s beteges volt már. Daloltatott magának valamit. Az ének szépsége meghatotta szívét: Rustem és Sohráb tragikus története volt. Ki írta ezt? kérdezte. Az, felelé az énekes fiu, kit te egykor „a paradicsomi“nak méltóztattál nevezni. E névre régelfeledt emlékek egész raja kelt a nagy szivben. A lecsillapult ingerültség fölött az elaltatott önvád nyert most diadalmat. S él-e még Firdúzi? kérdezé. Alig érté meg, hogy a több mint nyolczvan éves agg Tusban él s a királyok éneklője, koldusok sorsának részese, tevék és lovak sokaságát parancsolá kincsek minden nemével megterhelhetni s a költőhöz szállítatni a régi adósság s kamatai fejében. — Nem a Heine keserű humora, ki ez egész történetet egy szép románczban adja elő, hanem a sors még keserőbb iróniája rendezte úgy: hogy midőn a kincsához menet Tus egyik kapuján a tevék és lovak hosszú sorával bevonult, ugyanakkor egy másik menet vonult ki a másik kapun, — az, mely Abul Kászim Mansurt, ki Firdúzi név alatt az örökkévaló hir birodalmába lépe át, sirjába kísérte! Nővére s leánya nem fogadták el a szultán ajándokát, — „nem levén kegyelmére szükségök“ — de a nagy értéken azon vízvezeték építették ki, mely a szegény Firdúzinak költői magas álmai közt rögeszméjévé vált vala.

A Shah Namé-t pedig sem ezüst sem arany thománokkal nem lehetett megfizetni

s nem is fizették meg; de mi nem mondjuk azért, hogy Firdúzi hiában vagy ingyen dolgozott s az ő jutalma meg nem volna. Az örök dicsőség az övé, minden más társai fölött; mert míg Homérnek nem csak születéséről hét város vetekedett, de ma az sem bizonyos, élt-e valaha ily nevű egyén; míg a nibelungi ének költőjét az emlék megnevezni nem bírja s a Kalevala egy jelentőség nélkülivé törpülő, egységre s önálló létre emelkedni nem bíró népe, mely azt ma már

alig bírja becsülni kellőleg, — Firdúzi egyénisége, művének tulajdon joga, élete, sőt sirja helye is*) bizonyos, elvitázhatlan; neve pedig, mely szép sejtelemmel már élteben a *paradicsomé* volt, holta után az örökkévalóságé. (B. Sz.)

SZÁSZ KÁROLY.

*) Ritter nagy „Erdkunde“-ja III. kötetében írja, hogy Firdúzi sirhelye, e kis kupola-szerű építmény tarka téglából, ma is látható még Tusban.

T Á R C Z A.

EGYVELEG.

— (Goethe és Napoleon.) (Vége.) Okt. 14-kén Erfurtból megkapták Goethe és Wieland a becsületlegio keresztjét, mely akkor még valóban nagy becsület volt. Mindarról, mi közte és Napoleon közt előfordult, Goethe a legmélyebben hallgatott; csak sok évvel később írta le e beszélgetéseket a „Tag- und Jahresheften“-ben, s ott is csak hiányos vázlatot adott róla. A gyakran ismételt kérdésre, micsoda helyet jelölt ki Napoleon a Wertherben, mint természetellenest, mindig csak kitérő tréfával felelt, s a kérdezőket a könyvre utasította, melyen élelműségeket gyakorolhatják. Általában e későbbi években szeretett a közönséggel szemben bujósdi játszani, s öröme telt benne, ha gyötörték magukat titkainak fölfedezésében.

Ez előttünk lévő esetben a titkot Müller világosította föl, ki emlékirataiban a legrészletesebb jelentést ad Goethe beszélgetéséről Napoleonnal. A megrovás, melyet Napoleon a Wertherre nézve tett, különös módon ugyanaz, melyet Herder megrótt 1782-ben a regény bírálatában; mindketten hibáztatták, hogy Werther buskomorsága, mely öngyilkosságra ragadja őt, nem tisztán szerencsétlen szerelméből származik, hanem mellesken sértett becsvágyból is. Herder az indokok ez összekeverését művészi hibának nevezte, Napoleon tévedésnek a természet ellen, s eléggé meglepő, hogy Goethe igazat adott nekik. Hanem mindhármuk ellen, Herder, Napoleon és Goethe ellen eldöntő az egyszerű tényállás, hogy Jerusale-Werther valóban ép úgy szenvedett sértett becsvágy, mint szerencsétlen szerelem miatt, s hogy Goethe olyannak festette őt, a milyenek találta; rajza a Wertherben pontosan megfelel azon tudósításnak, melyet Kestner adott Jerusalemről és szomorú végéről.*)

* Jerusale a braunschweigi követség titkára Wetzlarban, ki 1772-ben pisztolylövéssel vetett véget ifjú életének, s ki mintaképül szolgált Goethének a Werther irására.

Napoleon által kitüntetve lenni: szerfölött hizelgett Goethének, s abból nem is csinált titkot. Abból aztán emberek, kik biztosak, hogy velök nem történhetik ez, nagy lármát csaptak, mintha ez valami nagyon megvetésre méltó volna. Hanem egy Napoleon kitüntetése valamely republikánus komor homlokát is kideríthette volna, s Goethe, ki épen nem volt valami republikánus, egész életében nagyon érzékeny volt koronás fők nyájasságai iránt. E pontot illetőleg szerfölött sok valótlan összevissza beszéltek, s a lehangosabb lármázók rendesen épen azok, kik előforduló alkalmal leginkább elvakíttatnák magukat az udvari kegytől. Ha az ember hallja őket Goethe szolgáltságáról s a magasrangu személyek iránti tiszteletéről fecsegni, valóban azt kellene gondolni az embernek, hogy emelkedettebb erkölcsi ponton állnak, honnan valami szánakozó fensőbbbséggel, mely az ész hiányát pótolja, néznek le Goethe-re.

Különösen örömet emlegetnek egy adomát, melyet itt azért akarok közleni, hogy megítélhesük valódi jelentőségében. Egy esetet illet ez, mely 1812-ben Töplitzben történt, s melyet Beethoven így ír le: „Királyok és fejedelmek csinálhatnak professorokat és titkos tanácsosokat stb., körülaggathatják czimekkel és rendszalagokkal, hanem nagy embereket nem teremhetnek, szellemeket, kik e világ söpredékén felülemelkednek, azt ugyan nem teremhetnek, s azzal kordába kell őket szedni; ha kettő olyan, mint Goethe és én, összejön, a nagy urakkal is észre kell akkor vétetni, hogy mi a nagy ilyen magunkforma emberben. Tegnap visszatérőben találkoztunk az egész császári családdal. Láttuk messziről jönni őket, s Goethe eltávozott oldalam mellől, hogy félreálljon az utból; mondhattam, a mit akartam, nem birtam őt tovább vinni egy lépést sem, én fejembe nyomtam a kalapot, bogomboltam felső kabátomat s keresztbefont karokkal keresztülmentem, a hol legsűrűbb volt a csoport. — Herczegek és tányérnyalók sorfalat képeztek, Rudolf főherczeg kalapot emelt, a császárné köszöntött legelőször. —

Az uraságok ismernek engem. — Igazi mulatsá-
gomra láttam a processiót Goethe mellett el-
vonulni. Levett kalappal állt ott, mélyen megha-
jolta. Na, aztán meg is mostam a fejét, nem adtam
neki kegyelmet.“

Ez az a történet, melyet oly gyakran előhoz-
nak, mint bizonyítványát Beethoven független
szellemének, s Goethe szolgáltságának. Hanem
nagyon csekély meggondolás szükséges hozzá,
hogy belássa az ember, hogy Beethoven itt ugyan
keresett, nyers modorban bizonyította be függet-
lenségi érzületét, míg Goethe egyszerűen csak
azt tette, mit a közönséges udvariasság megkíván;
fejedelmi személyek előtt félreállni s a kalapot
kézben tartani, hiába, ez már így szokás a világ-
ban, épen úgy, mint valami ismerős előtt kalapot
emelni.

Beethoven tultehetette magát minden ilyen
udvariasságon, különcz természete nem birt sem-
mikép a szokásszerű körben mozogni, s neki meg-
bocsátottak mindent; hanem Goethe világfí volt,
a formák embere, udvari és miniszter; keresztbe-
font karokkal s a kalapot fejébe nyomva, menni
el fejedelmi személyek mellett, részéről durvaság
lett volna, mely egyenlőkép ellenkezett volna ter-
mészetével, nevelésével, állásával és illedelmi ér-
zületével.

A mellett azonban meglehet, sőt nevelésénél
és külső állásánál fogva valószínű is, hogy köszön-
tésében volt valami rendkívüli udvarias, hogy
ugyancsak mélyen meghajolt, ugyancsak tisztelet-
teljesen; nos nem jut eszembe elvitatni, hogy
rangra és külső formákra súlyt fektetett. Nemcsak
hogy távol volt minden republikánus büszkeség-
től, hanem érdemrendjére s excellentiás czimére
is több becset helyezett, mint mennyit vak tisztelői
elismerni akarnak; s ha talán igaza volt is, midőn
azt állította, „hogy a fejedelmi rang, mint olyan
magában véve, soha sem indította őt hódoló tiszte-
letre,“ mégis, kivált életének utolsó részében,
fejedelmi személyekkel szemben mindig némi fé-
lénk, alázatos tiszteletet tanusított, mely helylyel
közzel, — p. mikor kegyelemnek tartja, hogy egy
Reusz herceget mély alázattal bátorzkodhatik tisz-
telhetni, — komikus szinezettel bír.

Gyöngesség ez, — igen, jól van, hát számítsá-
tok be neki, de volna bár oly hiu e gyermeksé-
gekre, mint egy angol herceg a térdszalagrendre,
vagy valamely német Geheimrath czimére, komoly
szemrehányásra nem látok ebben okot. Oly ritkán
volt még valamely költő „excellentiás ur,“ oly
kevés költő viselt rendjeleket, hogy hiányzik a
támpont, melyből megítélhetnök, hogy Goethe
híusága nagyobb volt-e vagy kisebb, mint a meny-
nyit méltányosan várni lehet. Addig is, úgy gon-
dolom, gúnyolódni czime fölött s kinevetni rend-
jelét roszul illik azon nemzetnek, mely épen tulsá-
gos czimhajhászata miatt válik oly gyakran, s oly
megérdemlett módon nevetség tárgyává.

— (A versaillesi ünnepély. Aug. 15.). A ver-
saillesi ünnepély tegnapelőtt ment véghez. A ki-
fejtett fény és pompa óriási volt, csak az kár, hogy
hirtelen támadt eső némileg csökkenté a tüzi játék
hatását. De a párizsiak egyhamar nem igen rémül-
nek vissza az eső elől; daczolnak vele s rendszeren,
mint tegnapelőtt, győznek is, mert Jupiter pluvius
az Olympusban Jupiter tonanst a földön nem akarja
ellenségévé tenni, s így történt, hogy az utóbbi
vendégének tiszteletére rendezett ragyogványok
megmutaták a spanyol királynak, hogy hatalmas
gazdájának befolyása s összeköttetései igazán a
legimpozánsabbakhoz tartoznak. Annyi áll, hogy
az ily látványokhoz hozzászokott Versailles régóta
nem látott ily gyönyörű „fétet.“ A bourbonok
egyik ivadékának volt fentartva, hogy ő adjon
alkalmat a régi királyi palotának mesés fényvel
való tündöklésére. Maga az ünnepély esti 5 óraker
kezdődött, midőn a világhírű szökőkutak lövelék
ég felé karcsu sugaraikat s széles, fényes, hig-
ezüstü hullámaikat. A látványt fogataiban nézé az
udvar. Az első kocsiban voltak a császár s a csá-
szári herceg (az előülésen) s a császárné s a király
(a hátülésen). A hintó jobb oldalán Fleury tábor-
nok lovagolt. A felségek járművét tiz más követé.
Kocsizás után következett az ebéd, mely alatt a
kivilágítás előkészületei egészen be lőnek fejezve.
Ebéd után kezdődött az előadás. Hirdetve volt
„*Psyché. Comédié-ballet par Corneille (!), et Mo-
lière (!), musique composée par Jules Cohen, diver-
tissemens réglés par Mr. Petipa.*“ A császári
páholy ép úgy volt alkalmazva, mint a nagyoperai
diszeloadás alatt. A császár jobbján ült a spanyol
király, a császárné s Murat herceg, balján a kis
császári herceg (ez az operabeli előadáson nem
volt jelen) s Matild hercegnő. A császár ismét
az aranygyapjas rendjelt s a király a becsületrend
nagy keresztjét viselé. A császárné, a szó szoros
értelmében, el volt árasztva gyémántokkal; a
trónörökös fekete öltözetben s így az egész terem-
ben a legegyszerűbb volt. A jelenlevők majd mind-
nyáján (csak néhány szál fekete frakk vala látható,
melyek, mellesleg legyen mondva, egyedül emlé-
keztettek a jelenkorra) nagy hivatalos pompában,
aranyos egyenruhában voltak. Az arany minden-
kin s mindenütt ragyogott. A hölgyek toiletteje
igazán szemkápráztató volt. A gyémántékszerek
becse, melyekkel az egész fényes társaság, urak
és hölgyek, egyaránt disziték magukat, föltéve,
hogy mind valódi volt, száz millió franknál nagyobb
értéket képviselt. A centgardok természetesen
nem hiányzottak sem a császári páholyban, sem a
színházban. Mintegy 11 óra felé a császár fölemel-
kedett s a meghívottakkal a parkba ment. Az eső
megszűnt, noha ez idő még kissé kedvezőtlen volt.
A kert, mint már említők, tündérien volt világítva
velencei lampionokkal, bengáliai és villanyos
tűzzel. A vizek különösen gyönyörűek voltak,
melyeket sokszínű lángok világítanak meg s me-
lyek bibor, kék, zöld stb. színekben szökelltek. A

„bassin Latone“ csodás látványt nyújtott; ez nem volt többé viz, mely a levegőbe emelkedet, hanem ott valódi gyémántok s jegeczek szikráztak. A bengáliai lángok, melyek minden oldalon kigyultak, a palota lépcsőzetéről tekintve, hasonlithatlan bűbajos hatást gyakoroltak. A ragyogón megvilágított vizek, a tüzes virágfüzerek, melyek minden fának legcsucsáig fölértek s alant minden egyes virágágyat, gyepet, medenczét, csoportot stb. körülfutának, az ezeregy-éjszakai csodákon is túltettek. Tizenegy órakor kezdődött a tüzi játék. Tán a legpompásabb, legnagyobb volt, melyet Párizs s Versailles valaha láttak. Hu zonötezer röppentyű, ugyanennyi bomba s b. gyújtatott föl, s egyegy röppentyű cs. kor 16,000 röppentyűből állt. Miután a tüzes virágbokréta a sötét levegőben szétpattogott s előbb a spanyol czimer fejeink felett ide-oda lebegett, hatsz az bengáliai láng gyúlt ki. Azok, kik bemelegtet nyertek a versaillesi parkba s kik, csaknem kivétel nélkül, nagy lelkesedést tanúsítanak, három kategóriába voltak osztva. Az első azok valának, kik minden ünnepélyhez bocsáttatnak, a másodikat katonacordon választá el a sajátképi m. ghivottaktól s a harmadik csak távolban élvezheté a látványt. A császár parancsára azonban azon korlátok elavollittattak, melyek a kategóriákat egymástól elválaszták s midőn aztán az előgát, mely a másodika az első-től választá el, oszlatott el, csak egy szűk tér maradt meg a császári család s vendégének számára. Tüzijáték után azonban a tömeg a korlátokat végképen lerontá, áttöré s a császár s a császárné, a király s a többi 200 személy, kik a vacsorához hivatalosak voltak: a sűrű, természetesen frakkos sokaságon át voltak kénytelenek utat törni maguknak. Ez ugyan semmi országban sem tűnik fel, de itt az ily, felségekkel való bizalmaskodás sohasem volt szokásban. Az udvar csak éjfél utáni egy órakor tért vissza St. Cloudba.

A spanyol király utazását Párisba bizonyos oldalról nagy horderejű politikai esemény gyanánt tekinték s egy Dentunél megjelent röpirat e látogatást világtörténeti fontossággá akarja fölfűni. Eközben a don Francisko jelenléte fölötti hivatalos örömnnyilatkozatok tovább is jelenkeznek. A császár megparancsolta, hogy a nagy opera előcsarnokában egy festmény állittassék föl, mely a gála-előadás emlékezetes percét ábrázolja, midőn ő felsége a spanyol király 1864-ki augusztus 18-án e ház nézőtermében megjelent. Ferencz király meg a „Nemea“ czimű ballet „készítőit“ Halévy és Meilhac urakat az Izabella-rendjel által tünteté ki.

Annak oka, hogy a spanyol király, vagy helyesebben a spanyol királynő férje Párisban mulat, egészen más. Ennek bibéje az, hogy a szép kis Murat Anna hercegnőnek Henri spanyol herceget ígérték oda férjül, minek Anna ő fensége nagyon megörült, mert don Henri igen csinos ember. Maga a császárné is feltűnő módon érdek-

lődött e házasság iránt, a mint egyáltalában az összeházasítás neki nagy szenvedélye, s az egész dolog már tisztába volt hozva: don Henri meglátogatja a császári családot s az eljegyzés megtörténhetik. Igen ám, ha az az átkozott diplomátia még a fejedelmeknél sem volna hatalmasabb! Miért, miért nem, a dolog nem volt inyére a pápaszem s uraknak, don Henri otthon maradt s a kis Anna hercegnő megcsalott szívének keserű könnyűit sirta részvevő császári pártfogónéjának ölébe. De mit lehetett tenni! A spanyol vendég elfogadására Páris, St. Cloud s Versailles már a legnagyobb előkészületeket tette, a nagy vizek zsilipjei csak úgy dagadoztak, már a pyrotechnikusok rakásra csinálták a tenger rakétát s egyetmást, a kárptosok a spanyol czimereknek tuczetjeit késziték már el, a zenekarok a spanyol hymnust szabatosan fűjták már, szóval az egész levegő hispanizálva volt már, a mi természetesen csak arra mutatott, hogy a pyrenäusi hegyeken tuli országból fényes vendége érkezik Franciaországnak. Érkezett ám, de nem az, a kit vártak, mert a szegény Ferencz királyt, kinek épen anynyi dolga volt Párisban mint Alsó- vagy Fejső-Kubinban, egy szép reggelen azzal lepte meg koronás neje, hogy csak hamarosan szedelősködjék össze és menjen Párisba, hogy a Napoleon-ünnepen föleregetett bourbon- és spanyol czimereknek legyen némi jelentősége. Don Henrigueznek szépen otthon kell maradni, a kis Annát ebből s ebből a nagyfontosságú okból nem veheti el stb. S így történt, hogy don Franciscot ünnepeleték don Henriguez helyett s a szegény kis hercegnő bűjában elutazott valamelyik kastélyába, hol Páristól s Madridtól távol siratja dugába ment reményeit s átkozza a szivtelen diplomatákat.

SZINHÁZAK.

Nemzeti színház. September 1. *Az álarczosbál.* Verdi legújabb operája.

— 2. *Könyves Kálmán.* Jókai drámája.

— 3. Meyerbeer-ünnepélyül: *A Hugonották.* Az összes opera személyzet részvételével.

— 4. *A zsidó.* Ered. népszinmű Szigligetitől.

— 5. *Elkényeztetett férj.* Vigj. 1 felvonásban *Robert és Bertrán.* Ballet 3 felv.

— 6. *Bánk bán.* Erkel operája.

Népszínház. Augustus 31. *Dunanan apó és fia utazása.*

September 1. Az első francia ezred dobosa *Persoir* Lajos föllépte. *A brazíliai.* Tréfa. *Persoir* Lajos ur művészete abban áll, hogy tizenkét dobbon kiveri a marseilleiset. Szívünkben ohajtjuk, hogy továbbra is e jó kedvében megmaradjon.

- 2. Persoir Lajos föllépte. Ezzel : *Brididi öreg kora*.
- 3. Persoir föllépte. *Özvegy és proletár Vigj.* Beöthy Lászlótól.
- 4. *Blondin és embere.* Ered. vigj. 3 felv. Irta Fehér János.
- 5. *Georgiai nők.*
- 6. *A Georgiai nők.*
- 7. *Genovéva.*

PESTI HIREK.

— Örömmel s baráti szeretettel vesszük át a „Pesti Napló“ következő sorait : Az „Ország tükre“ legközelebbi száma a „Fővárosi lapok“ főmunkatársának, Vadnay Károlynak arczképét hozza. Az életrajz, a kitünő műveltségű írónak sokoldalu működését, érdemlegesen méltányolja. — Életmozzanati adatai azonban nem teljeseek, s mi azzal egészíthetjük ki, hogy Vadnay Károly pár hét óta legboldogabb vőlegény; menyasszonya Tury Ida kisasszony, kiről el lehet mondani, hogy „bájban, szellemben, mindenben gazdag, csak éveiben szegény. — Szerencsekivánatkunkat adjuk a szép frigyhez.

— Mult hét végén magas rangu vendégek érkeztek az „Európa“ vendéglőbe. Ezek Szász Koburg Gotha Ágost herceg, Joinville, Condé s Aumale hercegek, ez utóbbi „Vineuil“ álnév alatt. József főherceg és neje látogatására jöttek Alesutra. Joinville és Aumale hercegnők is velők vannak.

— A természettudósok jövő évi nagygyűlése Pozsonyban lesz. Elnökeiül gr. Zichy Károly és dr. Balassa, titkáraiul Kanka Károly és nt. Romer Flóris urak választattak meg.

— E napokban egy díszesen öltözött delnő kis gyermeket adott át egy hordárnak, hogy vigye bizonyos urnak a hengermalomba, majd ő maga nem sokára utána megy. A hordár elég naiv volt átvenni. Az illető ur azonban nem akarta elfogadni, a mamát pedig hiába várták, eltűnt a fővárosból. Most a szegény hordár keres valakit, a ki elfogadja. Valószínűleg a város árvája lesz.

— *A Pest-budai dalárda*, mely Thill Nándor igazgatása alatt évekkal ezelőtt oly dicséretesen működött s magyar négyesekre első tűzött ki többféle díjakat, mely azonban pár év előtt mostoha viszonyaink beálltával elhallgatott, mint a

„Z. Lapok“ biztos kutfőből értesülnek, föl fog ismét támadni hamvaiból. Az igazgató közelebb az egylet pártoló és működő tagjait közgyűlésre hívja össze, mely alkalommal a további teendők iránt fognak tanácskozni. (Nem mondaná meg nekünk a tisztelt dalárda, miért nevezi magát pest-budainak és miért nem budapestinek? Szerk.)

— A „P. N.“ — mint látszik — megszünt mindenben ügyvéde lennia nemzeti színházi igazgató eljárásának. Most is azon hirre, hogy a berlini udv. színház inténdánsa a nagyobb lapok tudósítói számára állandó jegyeket állított ki, a következőket jegyzi meg : „a pesti nemzeti színház igazgatósága természetesen ilyesmire távolról sem gondol, hanem azért az ingyen jegyeknek mégis nagy számmal van kelete.“ Sohasem szóltunk föl a hirlapi jegyek elvétele végett, miután azon hitben valánk, hogy ez eljárást fontos gazdálkodási tekintetek indokolják. Azonban, ha — mint beszélük — most még több szabadjegy van, mint előbb, nem látjuk be, mért vették el épen a lapoktól, melyek a színház művészeti érdekeinek bizonyára fontosabb szolgálatokat tehetnek, mint a magán bejárók.

— *A pesti jótékony nőegylet* f. é. szeptember 4-től október 29-ig terjedő 8 hétre, a most létszámban álló 517 szegény részére, kik közül 40 uj — a többi pedig már előbb is részeltetett — összesen 2972 frt 58 kr. o. é. utalványozott; és pedig hetenkinti részesülésben állóknak 729 frt 50 krt; — negyedévenkinti segélyben részesülő szegényeknek 1404 frt 12 krt; — végre egyszer mindenkorra segélyzetteknek 838 frt 96 krt — Ez alkalommal a választmányi nők 30 uj, a szegények állapotait tárgyazó vizsgálatról tettek jelentést. — Az egylet kötőintézetében 18 más, munkára nem képes egyén talál foglalkozást és keresetet.

— *Kérelem.* Tisztelettel fölkérem a szülőket, ügyvéd urakat s mindazokat, kiknek nevelő, irnok, fordító, vagy nyelvmesterre van szükségök, forduljanak a joghallgatókat segélyző egylethez (nagyobb egyetemi épület, II. emelet) hol a kitett czélokra számtalan fiatalok vannak jelentkezve. Az illetőknek ez iránti szives részvétét pontos, gyors s igyenyeiknek lehető kielégítésével hálálandja meg. Pest, 1864. sept. 1-én Szabó József, id. titoknok.

— *Toldy István* tehetségdus fiatal írónktól, kit olvasóink is legkedvezőbben ismerhetnek lap-

jainkból, Emich Gusztávnál „A nőkről a nőknek“ című szerföltt érdekes mű fog megjelenni, melyből egyik jövő számunkban mutatványt hozandunk.

— A pesti lipótvárosi templom ügyében a templom-építési bizottság néhány nap előtt Ságody Sándor alpolgármester elnöklete alatt ülést tartott, melyben azon szomorú tapasztalás tünt ki, hogy az önkéntes adakozások ezen templom építési alapjára igen szűken folynak be és a gyűjtések is csekély eredményt mutatnak föl. Ily körülmények közt az építés folytatása kérdésbe van helyezve, hacsak bő segély nem érkezik. Jelenleg a templom-építési alap biztos jövedelmét képezik: a városi pénztárból megszavazott évi járulék 10,000 ft., a magángyűjtések, melyek évenként szintén mintegy 10,000 frtot eredményeznek, mi összesen 20,000 ftot tenne; ahoz a vallásalap ugyanannyival járulván, mindössze 40,000 ftot lehet egy évi jövedelemként fölvenni. De mint-hogy a vallásalap-segélyezés egész évenkénti 40,000 ft. erejéig terjedhet s ily összeg a magán gyűjtés útján is elérhető, a bizottság egyik tagja gr. Hunyady László fölemlíté, hogy főfeladatául kell tekintenie a bizottságnak, hogy az adakozásokat ilyen összegig emelhesse, mert akkor a magán uton gyűjtött 40,000 fthoz a vallásalap szintén 40,000 fttal járulna, s így évi 80,000 ft. összeggel már kettőzöttettt erővel lehetne az építést folytatni. E célra a honi 20 püspökséget és 20 káptalant, továbbá megyéket és királyi városok hatóságait véli fölszólítandóknak. Továbbá indítványozza, hogy a fennmaradó oltárok a magyar nemzet-vallásossága történeti örökítésére Sz. István, Sz. Imre, Sz. László, Sz. Margit és Sz. Erzsébet magyar szentek tiszteletére szenteltesse-nek. A templom gyorsabb építése s az erre szükséges pénz beszerzése annál inkább szükséges, mert a vezető építész nyilatkozata szerint a jövő évre már a boltozativek építéséhez kell fogni, ez pedig több évre félbeszakasztva nem eszközölhető, miért az építésnek a mostani pénztári állapot mellett meg kellene akadni, a mi annyival sajnálatosabb volna, mert a már 400,000 ftba került épület haladás helyett az elemek romboló hatása által hanyatlásnak indulna.

— Budapest környékét kirándulók számára egy Hartlebennél az imént megjelent és sűrűen nyomtatott 42 lapnyi füzet igen átnézetileg és gyakorlatilag írja le. Szerzője Gettinger Tódor,

ki minden érdekes pontot — fölfelé Visegrádig, lefelé Csepel szigetéig — saját vándorlásai nyomán magyaráz s a helyek távolságait egymástól mindenütt szabatosan megjelöli. A kik Budapest környékével meg akarnak ismerkedni, de a helybeliek is, kik, bizonyosan nem egy, még nem ismert és megismerésre méltó kirándulási helylyel fognak a kis füzetben találkozni, nem ajánlhatunk czélszerűbb kalauzt, s csak azt az egyet sajnáljuk, hogy Hartleben magyarul is ki nem adta. Ezt azonban még megteheti, s reméljük, meg is fogja tenni. A füzet ára 30 kr.

— Vadnay Károly „Eladó leányok“ című legújabb regényéről, mely most élénk beszéd tárgya az irodalmi köröknek, irodalmunk egyik legtekintélyesebb coriphaeusa igen magasztalólag nyilatkozott, mondván, hogy bizonyos tekintetben regényirodalmunk egy páratlan darabját képezi. Ugyanő a „P. N.“ tárczájában tüzetes ismertetést fog e jeles regényről közölni.

— Suhr Vilmos, a jelenleg Récsben levő műlovarársulat igazgató-tulajdonosa, mint a „P. H.“ régebben említette, a városhatóságtól engedélyt nyert, hogy a régi fűvészkertben építhessen circust. Mint most értesítnek, Suhr erre csak azon feltétel alatt nyert engedélyt, hogy az építendő circus tervét nyujtsa be a városi hatóság építési bizottmányához, s magát szigorun a tervhez tartsa, továbbá jótékony célra a hatóság által kitűzendő két napon előadást kell tartania, melyek jövedelme két egyenlő részben a városi szegényalap és Josephinum árvaház között felosztatik. Ezen kívül minden előadás teljes jövedelméből, a vásári idő kivételével, egyenkint 5 pctet tartozik fizetni a nemzeti és német színház igazgatóságainak.

— Az állatkert helyéül átengedendő városligeti 31 hold és 600 □ ölnyi városi telket illetőleg már megtörtént a szerződés Pest városa, meg az állatkerti részvénytársulat között. E szerződés szerint a város, ezen a városliget éjszaki részén a vasuttöltés mellett fekvő telket 25 évre engedi át használatra a társulatnak, de úgy, hogy az csupán az állatkert felállítására használható, ha pedig ez három év alatt létre nem jönne, a város megszűntnek tekinti a kötelezettséget, és a telek másképen fog rendelkezni. Minthogy e telek nagyobb részét jelenleg csemetekertül használják, a város az ültetvények elhelyezéséről két év lefolyása alatt gondoskodik, úgy hogy onnan, a hol

az épületek és állattartók lesznek, az eltakarítás minél előbb megtörténjék. A társulat fizet a városnak a telek használatáért évenként egy aranyat aranypénzben. Az egész telek szilárd és csinos deszkázattal lesz körülkerítve. Az építési tervek a városhatóság elé terjesztendők. Az állatkertben elültetendő fákat ingyen engedi át a város. A város fentartja magának a jogot, hogy a városligeti tó vízzel megtöltésére netalán szükségessé váló ásátásokat az állatkert területén akadály nélkül végeztethesse. Huszonöt év lefolyása után az ezen területen történt összes bérházások, épületek, ültetvények, tavak stb., az állatok kivételével, ingyen a város tulajdonává lesznek. Ha akkor a város másképp rendelkezne a telekkel, visszaszerzésére a részvénytársulatnak elsőbbség joga lesz.

— *Szini felhívás.* A miskolci színház jövő téli szini idényének jogát a t. cz. színházi választmány rám ruházta. Felszólítom tehát a vidéki színészet legtehetségesebb drámai, népszinműi és operettei t. cz. tagjait mind a két nemből, ugyisint a karmestereket is, hogy folyó évi október elsőjétől kezdve, azok, kik bármely szerepben működni képesítve vannak, bérmentes leveleikkel a szerződésre nézve velem érintkezésbe tehetik magokat. L é v a, aug. 22. 1854.

Gárdonyi Antal, szinigazgató.

— *Szini felhívás.* Miután a szabadkai színházat a téli idényre ismét szerencsés voltam megnyerni, felkérem a vidéki drámai színészek, színésznőket, operette-énekesek, énekesnőket, és karmestereket, kik hozzám folyó évi október 1-ső napjától szerződni akarnak, legyenek szivesek föltételeiket bérmentes leveleikben, september 20-ig velem Zentán tudatni.

Kelt Zentán, aug. 19-én 1864.

Sipos Károly, színházigazgató.

VIDÉK.

— *Vácson* a jelenleg ott működő Mátray és Kőszegi szintársulatának egyik dicsért tagja Kovács Mórné asszony, hosszas betegeskedés után e napokban elhunyt.

— *Gödöllön* az általunk már említett hangversenyt most vasárnap szép sikerrel megtartották. Közreműködtek Rabatinszky Mari k. a. a nemzeti színháztól, Füredi Mihály, Petényi Ottó és Strausz Antal urak, s mindannyian köztetszést nyertek. Különösen sok tapsban részesült Rabatinszky k. a. szép éneke és Petényi ur érdekes fütty-versenye, melyet Strausz ur kísért zongon-

rán. A hangversenyt kedélyes tánczvizgalom fejezte be.

— *Nagy-Kikindán*, m. hó 30-án végeztek ki egy embert, ki két év előtt apját és anyját meggyilkolta. Roppant néptömeg jelent meg a vesztőhelyen. A bűnös könnyen ugrott le a kocsiról, még egyszer imádkozott, s miután megengedték neki, hogy ismerősitől, rokonitól bucsut vegyen, elég erős hangon, magyarul beszédet tartott, melyben maga adá elő vétke iszonyatosságát. Azután bátran lépett a hóhérhoz, ki gyorsan el is végzé szomorú tisztét.

— *Komáromba* f. hóban Császár Ö Felségét várják, ki ott a hidászok hadgyakorlatát szándékozik megnézni. Ezenkívül várják oda az uj, (az országban legnagyobb) szt. andrási orgona fölszentelésére herczeg primás öemntiáját, s *Liszt Ferenczet*, ki — hirszerint szintén megérkeznek (?) az ünnepélyre.

— *Uti szerencsétlenségről* értesül a „Köl. Közlöny,” a mely szerencsétlenség oka és színhelye a rozzant kisilvai hid volt. E hid egy áthaladó négylovas kocsi alatt betörött s az esőzések által megáradt s alatt 4 ölnyire folyó Ilvába zuhant. A kocsiban ülők szerencsére mind élve menekültek, azonban nem csekély sérülés nélkül, így pl. Földvári Haller grófné fején nehéz sebet kapott, a bakon ülő inas egyik szemét vesztette és lábát törte. A négy ló közül kettő haszonvetlenné vált, egyiket a helyszínén agyon kelle szurni. „Megemlítésre méltó azonban — írja a tudósító — hogy a hild betörése miatt okozott pokoli láрма által odacsődült oláhok, midőn a kétségbeesés hangján rimánkodó női cselédek által segítségre kéretnének a mélységbe zuhant és ott kinlódók számára, a legnagyobb hidegvérrel azt felelték: Nem oláhok, hadd veszsenek el!” Tudósító felhívja végül a kormányzék figyelmét arra, hogy az országuttra egy kis gondot fordíttasson, hogy életveszély nélkül lehessen utazni.

VEGYES HIREK.

— *Rigolboche* kisasszony első föllépéséről egy berlini lap így nyilatkozik: „Az előadás előtt jóval el volt foglalva a Meysel-színház minden helye. Százak meg százak álltak a színház körül, azon remény fejében, hogy talán második kézből kaphatnak belépti jegyet. Előkelő állású férfiak, tőzsdei nevezetes ségek meg voltak elégedve, ha állóhelyet kaptak. Az urak házában egy pár nagyja szerencsés volt, hogy számára széket szorítottak a zenekarba. Rigolboche kisasszony, a párisi híres kankántánczó itt először mutatja be a hírhedt érzéki tánczot. Oh Berlin, Berlin, mit mondanak vasárnap a te prédikátor uraid? Becsületes és komoly polgáraid könnyelműen rohannak a kihívó párisi nő hálója, ama ide s oda kapkodott gáz-szoknyaéska felé, melyet „szent Antal meg-

kisértésé"-nek festésze még bizonyosan nem ismert, mert különben mint leghathatósabb kísértőszert azt festette volna oda az ördög körmei helyett. Hogy a kankán tulajdonkép nem a szinpadra való, az kétségtelen, azonban, míg a bállet az udvari színházakban is nagy becsben áll, s a műbirák elragadtatva szemlélik, hogy a „művésznő“ mikép rugdálja lábujja hegyét a padlás felé, addig az olyan mutatványok fölötti megbotránkozás is, mint ez, csak félig meddig jogosult. Egy közelemben állott szakértő öreg ur egyébiránt azt állítja hogy a tánczosnő igen *mérsékli* magát. Mi ezen ítéletnek melléje állítjuk a magunkét s azt mondjuk, hogy a Seguidilla a kir. operában a legkevésbbé érzéki jellemű, mint Rigolboche kisaszony kankán!áncza.“

— *Egy brüsseli fiatal leány* elhagyta szülei házát, s idegen helyekre ment szolgálatba. Ez idő alatt megismerkedt és szoros szerelmi viszonyt szőtt egy csendőrrel. Nem régiben a leány egy angoltól néhány gyűrűt lopott, ez jelentést tett, s épen a leánynyal viszonyban levő csendőr utasított, hogy fogja el. A szerencsétlen nem volt képes a parancsot végrehajtani, s föbe lőtte magát. A leány Lillebe menekült, ott a vízbe ugrott, s bele is halt.

— *Párisban* az aug. 15-ki kinevezések alkalmából egy csupán a végre nevezett bizottmány létezéséről beszélnek, mely azon kérdéssel foglalkozik, nem volna-e czélszerű a becsület-rendet nőknek is kiosztani. A bizottmány pártolja az eszmét, és rendjelül széles szalagot ajánl, mely öv gyanánt lenne viselendő. Nem kételkednek, hogy e terv az államtanács elé fog mielőbb kerülni.

— „*Montjoye*“ előadására készülnek a bécsi várszínházban, a próbák már megkezdődtek. Gabillon játssa a czimszerepet.

— Azon ünnepélyek között, melyeket *Mexikóban* Miksa császár trónraléptének tiszteletére rendeztek, Párisba érkezett hírek szerint, különösen egy, Bazaine tábornok által rendezett tánczvigalom tünt ki fényére nézve. A pompás disztimények szintoly izletesek, mint elmések voltak, és mégis elírulták a házigazda katonai jellemét. A fehér atlasz alapon vörös hárszónnyal disztített terem egy a császári pár számára fenntartott barlangba nyílt, mely puskákból s ágyucsövekből volt kékítve. A tánczvigalmat a császár nyitotta meg Montholon asszónnyal, a mexikói francia követ nejével. A második pár a császárné volt Bazaine tábornok karján.

— *Stiriában*, a wolfsbergi színházat mészárszékké alakították át.

LEVELEZÉSEK.

Békés, sept. 5-én. Az volt aztán a bál, melyet f. hó 1-jén B.-Csabán az ottani derék ifjuság rendezett!

E tánczestélyt, bátran állithatjuk, hasonlítani sem lehet a békésihez, mert mellözve a már magában nagyszerű kasinó-helyiség ép oly izletes, mint kényelmes berendezését, örömtelt kebellet láttuk ott a kedélyt, a társasélet e tündéri pástortüzét lobogni, mely nálunk egészen ki van oltva.

Miska és Purcsi cigányvajdak dühösen versenyeztek a — bankókoszoruért, s mintha tudták volna, hogy bánatot ölni jöttünk, egyenesen szivünkbe huzzák azt a nótát, mely

„A megrögzött, a kövévált
Bút is meglágyítja:
Kiszakítja a szívet,
Meg helyre állítja . . .“

Ha nekünk csak egy ily zenekarunk volna, képesek volnánk nemcsak Békést, de az egész világot rózsaszínűnek látni.

S miről legelőbb kell vala, hogy szóljunk halljunk a hölgyekről is valami szépet. Ritka vidéki város tud oly dús hölgykoszort felmutatni mint B.-Csaba, még pedig nem valami közönséges, hideg virágokból, hanem ritka és lelkes virágokból, melyekből néhány szálat mutatványul idefűzök: Szucs u Irma, Geier Ilka, Omaszta Szilárdné, Kiss Vilma, Karassaiy Stephanie, Haan Linka, Bartóky Ilka, Endreffy Irma, Aradi Mari, stb. Kell-e mondanunk, hogy e fűzér legkellemesebb illatát a belőle szétáradó *szellem* képezte?!

Meggyőződve irhatjuk tehát, hogy nem hiányzott semmi, mi ez éj gyorsan mult, de árva szivünkben nyomokat hagyó perceit előttünk feledhetlenné tenni akadályozná. —y—ő.

Körösbánya, augusztus 28. Vátzán hol a magyar ifjuság annyi élvel telt napokat tölt augusztus 18-án *magyar tánczvigalom* rendeztetett a tiszta jövedelem a körösbányai evang. reformegyház számára vásárlandó harangra fordittatik, ezen szent ezélra adakoztak szép sikerrel az erdélyi bányavárosok is; a tiszt. adakozók névsorát a „K. Közlöny“ fogja közölni.

F. hó 25-én meg Brádon gyültünk össze egy *Moys* János nevű zongora művészt meghallgatni; a derék művész 5 ftot a jövedelemből a könyvtár számára adott át.

A *szinműkedvelők* pedig a Rabot szándékozának előadni, jó sikert kívánok!! *Nemes Ödön.*

Felelős szerkesztő : VAJDA JÁNOS.
Szerkesztő szállása : Pest, új világ-utca 13-dik szám.

Kiadó-tulajdonos : HECKENAST GUSZTÁV.
Kiadó-hivatal : Pesten, egyetem-utca 4-ik szám a.